

Το αδιέξοδο της τοπικής αυτοδιοίκησης και οι νέοι όροι συμβίωσης στην πόλη

Αποστόλης Στασινόπουλος

*«Κάθε κοινωνική σύγκρουση είναι πεδίο μάχης για τρεις αντίπαλες δυνάμεις: το Κατεστημένο , την Αντιπολίτευση -που αποζητά την ανατροπή της ισχύουσας Τάξης και την αντικατάστασή της με μια δική της- καθώς και μια τάση προς αύξηση της Κοινωνικής Εντροπίας, την οποία γεννά κάθε Κοινωνική Σύγκρουση και η οποία , στο πλαίσιο αυτό , είναι δυνατόν να γίνει αντιληπτή ως η δύναμη της 'Άμεσης Δημοκρατίας' .»**

Πώς αλλιώς μπορούν να ερμηνευθούν οι διάσπαρτες και πολύμορφες κοινωνικές κινήσεις, που συναρθρώνονται στο κοινωνικό πεδίο, παρά ως η ακηδεμόνευτη κοινωνική δυναμική της άμεσης δημοκρατίας; Τοπικές συνελεύσεις, συνεργατικοί πειραματισμοί, εγχειρήματα κοινωνικοποίησης των κοινών, σταχυολογούν τους όρους μιας νέας συμμετοχής, αναδιατάσσοντας την καθιερωμένη έννοια της αυτοδιοίκησης. Οι τοπικές αυτοθεσμίσεις προβάλλουν σήμερα, ως ο συγκροτητικός όρος μιας νέου τύπου πολιτοφροσύνης, συλλαμβάνοντας δυνατότητες θεσμών, που προεικονίζουν τις επερχόμενες κοινότητες του αύριο.

Η σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη πολιτειακή διαχείριση, έχοντας αποδιοργανώσει το έθνος-κράτος, του στερεί αρμοδιότητες, αποδίδοντάς τες στους θεσμούς της παγκόσμιας αγοράς. Η υποχώρηση του κρατικού μοντέλου διαχείρισης, έχοντας σήμερα απελευθερώσει στη δίνη της ιστορίας ολοκληρωτικές τακτικές παγκόσμιου συγκεντρωτισμού, εξαίρεσης και αποκλεισμού, αποδεσμεύει ταυτόχρονα και αύρες ελευθερίας, διευρύνοντας τις δυνατότητες για ουσιαστικά πεδία δημόσιου διαλόγου σε πόλεις, τοπικά κέντρα και περιφέρειες. Η διάρρηξη της διάκρισης

δημοσίου-ιδιωτικού και οι προσπάθειες επανασηματοδότησης του δημοσίου, σηματοδοτούν την επιστροφή της πολιτικής στους πραγματικούς δρώντες του κοινωνικο-ιστορικού συγκείμενου, στη δημιουργική φαντασία των ανθρωπίνων υποκειμενικοτήτων που εδράζεται στους ελεύθερους και συνεργατικούς κόμβους τοπικών κοινοτήτων, ικανών να συντονίζονται μεταξύ τους αδιαμεσολάβητα και να δημιουργούν πυκνώσεις τοπικών και συλλογικών δικτύων. Αν η επικράτηση του παγκόσμιου καπιταλισμού και η υιοθέτηση του φαντασιακού της διαρκούς μεγέθυνσης και του καταναλωτισμού, σάρωσε χιλιάδες τοπικές παραδόσεις, η σημερινή αμφισβήτηση της ηθικής της αποτελεσματικότητας, της λογικής της προόδου και της αέναης ανάπτυξης, επινοεί νέες τοπικές αφηγήσεις σε αρμονία με το περιβάλλον. Αυτή όμως η ενδυνάμωση της τοπικής εξουσίας, δεν συνάδει με την τοπική αυτοδιοίκηση, η οποία και καθίσταται διαρκώς όλο και πιο έωλη. Όσοι σήμερα δεν προβαίνουν σε απαντήσεις στα μεγάλα ερωτήματα, που παραμένουν ανοικτά, όπως η κρίση εκπροσώπησης και τα όρια της αυτοδιοίκησης, κλείνουν το μάτι σε νέες ηγεμονίες, αποκλεισμούς και αναπτυξιακές διαδρομές.

Ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης ενσαρκώνει μια επέκταση της κρατικής διοίκησης σε τοπικό επίπεδο. Οι όροι και οι δομές του Καλλικράτη, διέλυσαν ακόμα και τα τελευταία ψήγματα ή υπόνοιες αποκεντρωμένης αυτοδιοίκησης. Η άμεση εξάρτησή της από την κεντρική εξουσία, την υποβιβάζει σε έναν θεσμό με επιτελικό ρόλο, σε υλοποιητή των κυρίαρχων αποφάσεων. Η δημοτική αρχή της Β.Α Χαλκιδικής δεν έχει, ούτε είχε, καμία δικαιοδοσία για την άδεια της εξόρυξης, απλά ταυτιζόταν και υλοποιούσε. Όποιες πάλι τοπικές αρχές διαφωνούν με τα κρατικά παραγγέλματα, διολισθαίνουν στο περιθώριο, χωρίς ουσιαστικό λόγο επί των εξουσιαστικών επιταγών για τα κυρίαρχα τοπικά ζητήματα. Η διαδημοτική κοινή δράση ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του πρώην αεροδρομίου του Ελληνικού, στέκεται σήμερα αποσβολωμένη απέναντι στο απευθείας ξεπούλημα του αεροδρομίου στη Lamda Development, καθώς βρέθηκε εκτοπισμένη από την κυβερνητική ετυμηγορία. Όσοι κατάφεραν να εκλάβουν τον δημόσιο χώρο ως κοινό έδαφος προς κοινωνική αυτοθέσμιση, χωροθετώντας μια

σφαίρα ανασκευής του χωροχρόνου της καθημερινότητας και των όρων της κυριαρχίας, σφυρηλάτησαν δεσμούς, που κατοχύρωναν τον χώρο ως ελεύθερο δημόσιο και κοινωνικό. Η δυνατότητα των κοινωνικών κινήσεων να διαπλάθουν σχέσεις κοινοτικής αυτονομίας με πολιτική έκφραση, χωρίς να απευθύνονται στις κρατικές δομές, εγγράφεται σε ένα ρεύμα συνολικής αμφισβήτησης και συλλογικής δημιουργίας που εξυφαίνει μια νέα αμεσο-δημοκρατική κοινοτική διάρθρωση.

Οι κοινωνικοί μετασχηματισμοί, οι αντιστάσεις καθώς και η ενδεχόμενη ριζοσπαστικοποίηση της αυτοδιοίκησης δεν μπορούν να ερμηνεύονται στα πλαίσια ενός νοηματικού κλεισίματος, όπου εντάσσει τον ρου της κοινωνικής πραγματικότητας σε στρεβλωτικές, ιδεολογικές περιφράξεις. Μόνο η ανοικτότητα του νοήματος και η συμμετοχή στις κοινωνικές διεργασίες μας επιτρέπουν την χάραξη πραγματικού πολιτικού σχεδίου, ικανού να τρέφεται και να προάγεται από την κοινωνικο-ιστορική πραγματικότητα. Η αποσάθρωση του κοινωνικού κράτους και η μη ενσωμάτωση, ανεγείρουν ένα κράτος εκτάκτου ανάγκης για τη δημόσια ασφάλεια. Η επέκταση της κρατικής πρόνοιας στην τοπική αυτοδιοίκηση, αντικαθίσταται σήμερα σε δήμους και περιφέρειες από έργο κοινωνικής αλληλεγγύης σε μια προσπάθεια των δημοτικών αρχών να περιορίσουν ή να ηγηθούν των αυτόνομων κοινωνικών κινήσεων, έργο το οποίο μάλιστα τις περισσότερες φορές ανατίθεται στους κερδώους εθελοντισμούς των ΜΚΟ, που έχουν ουσιαστικά αναλάβει τον ρόλο της δημοτικής εξουσίας. Οι επιδιώξεις όμως αυτές, σκοντάφτουν μπροστά στο πλέγμα των σχέσεων αυτενέργειας, που έχει οικοδομηθεί από τα κάτω και διατείνεται πως μπορεί και μόνο του, καταφέροντας να αποσπάσει ουσιαστικά αυτόν τον χώρο οριζόντιας οργάνωσης εναλλακτικών δομών. Πού στοχεύει σήμερα η άνευ όρων κατάληψη της δημοτικής εξουσίας, τη στιγμή που έχει διανοίξει η δυνατότητα για τα κινήματα πολιτών να αυτονομηθούν και να παράξουν τους όρους μιας νέας συμβίωσης στην πόλη; Κοινωνικά ιατρεία και παντοπωλεία, απόπειρες κοινωνικοποίησης της παιδείας, απευθείας διαθέσεις προϊόντων, σκηνοθετούν σενάρια κοινωνικών σχέσεων σε ρήξη με την αντιπροσώπευση,

χαρτογραφώντας τους νέους φορείς της αυτοδιοίκησης.

Το πραγματικό επίδικο, που ίσως και για πρώτη φορά διατρέχει τον δημόσιο διάλογο, είναι η διεύρυνση της έννοιας της αυτοδιοίκησης σε όλες τις πτυχές της ζωής ως ελεύθερης κοινωνικής αυτοδιοίκησης και τοπικής κοινωνικής αυτονομίας. Σίγουρα, η διάχυτη αμφισβήτηση δεν μπορεί να εκφραστεί μέσω ενός μονήρους αντιεκλογικού αισθήματος, καθώς θα εγκλωβίζεται στο δίλλημα μιας ολικής ανατροπής έναντι μιας συνεχούς μεταρρυθμιστικής αλλοτρίωσης. Ωστόσο, η διακαής επιθυμία της αριστεράς να αναλάβει τις αυτοδιοικητικές θεσμικές αρχές χωρίς να διεξάγει καμία κριτική στους ίδιους τους θεσμούς, θα αιχμαλωτίζεται σε μια απονενομημένη προσπάθεια πολιτικής ηγεμονίας και αναπαραγωγής ενός κομματικού και γραφειοκρατικού συσχετισμού, την στιγμή που η κοινωνική αναμέτρηση διενεργείται στη βάση του κοινωνικού ιστού με το εύρος των ανοιχτών ζητημάτων να είναι πολλαπλό. Όποια τοπική δομή θα επιζητά την εξουσία χωρίς να επιχειρεί να την αποδώσει στις τοπικές αυτοθεσμίσεις, θα αναπαράγει στο διηνεκές τον διαχωρισμό της με τη κοινωνία. Η διερώτηση που ανακύπτει, εντοπίζεται στη συγκρότηση αιτημάτων, εκπορευόμενων από την κοινωνία, που αναζητούν τρόπους εφαρμογής μέσα από την κοινωνία. Κινήσεις αποτροπής των σχεδίων των ενεργειακών λόμπι για την κατασκευή υδροηλεκτρικών φραγμάτων, προτάσεις για κοινωνική διαχείριση των απορριμμάτων, τοπικά δημοψηφίσματα, όπως στη Θεσσαλονίκη, ενάντια στην ιδιωτικοποίηση του νερού, ελεύθεροι κοινωνικοί χώροι, συνεργατικά και αλληλέγγυα οικονομικά εγχειρήματα, σκιαγραφούν μια συνολική προσπάθεια επαναθέσμησης των όρων της ζωής σε μια διαρκή συντακτική κίνηση μέσα στην πόλη. Οι πυρήνες κοινοτικής αυτονομίας βρίσκονται ήδη εδώ ενώ οι νέοι φορείς μιας αμεσο-δημοκρατικής αυτοδιοίκησης ριζώνουν στις ρωγμές της σημερινής μετάβασης. Ο δρόμος έχει ανοίξει και εμείς θα τον διαβούμε μέσα από μια ευρεία συμμετοχή και διαρκή αυτοθέσμιση ενάντια στη νοσηρή λογική της ανάθεσης.

* *Παράφραση από ‘‘ Πράκτορες του Χάους, Νόρμαν Σπίνραντ,*

Εκδόσεις Τρίτων, Αθήνα 1997 ‘ ‘

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 15